

JOSEFA JIŘÍHO KOLARA.

> Ahi! Null' altro che pianto
> al mondo dura.
>
> *Petrarca.*

V PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ DRA. GRÉGRA & FERD. DATTLA.

1879.

BÁSNĚ

JOSEFA JIŘÍHO KOLARA.

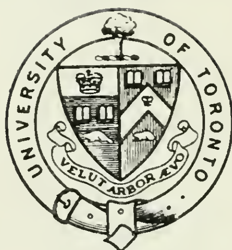
Ahi! Null' altro che pianto
al mondo dura.
Petrarca.

V PRAZE.

NÁKLADEM KNIHKUPECTVÍ DRA. GRÉGRA & FERD. DATTLA.

1879.

Tiskem dra. Ed. Grégra v Praze 1879.

BÁSNĚ.

Augustě.

Plody ducha v nadpozemském ruchu
chtí se nad hrob do věčnosti vznést,
duch se k duchu tulí, mluví k duchu,
nechtě déle jařmo země nést.

Pročež v této duše smutečnosti
z kruhu lidí žal svůj vynáším,
co jsem myslil, cítil v skutečnosti,
Tobě vzácný duchu přináším.

Zapřiž sebe.

Závist když tě stihne, krutý žal
srdce tobě sevře žhavým kruhem,
nechoď na ulici v chátry kal,
zůstaň doma s zuřícím svým druhem.

Nesnižuj se, nenes na trh ven
ten svůj svatý hněv a bolné vzdechy,
neodhal své rány v boží den,
hloupý lid by uštědřil své těchy.

Jedenkaždý v denním klopotu
zamračeně po své cestě skáče,
za ziskem se honí do potu,
mrzut nevšimne si tvého pláče.

Přec v tom davu není jediný,
jenžto nepoznal kdys boží metly;
viz jen jeho tvář a šediny —
ztráta aneb vina též ho hnětly.

Žalné zpomínky.

Chtěl jsem věnovat ty písně
tobě, drahá vlasti má! —
Z hluboké však srdce tísně
zněla sudba truchlivá:

„Básnické tvé rozechvění
podobno jest bublině,
jež se leskne, jež se pění,
větrem splyne k hlubině.“

„Nevyvoláš z lůna země
zvukem rýmovaných slov
mohutné to druhdy plémě,
ježto neslo vlasti krov.“

„Hnijou paže oněch reků,
krov sesul se v tmavý hrob,
potomek v bolestném jeku
svírá se co psotný rob.“

„Slunce ovšem naň zde svítí,
žijeť, žijeť bídný chám,
nosit umí v plném kvítí
velkou opici jak trám.“

— — —

Živobytí a smrt.

Co tvůj význam živobytí?
Tys jen zdmuté vlnobytí
klamů žalostných.
Trapná jest tvá dlouhá zloba,
kapkou jen jest všechna doba
darů blahostných.

Co's ty smrti, mocná paní?
Tobě všechen svět se klaní,
král a bídný rob.
Poslední tys naší službou,
nejvěrnější naší družkou,
tvoje říš jest hrob.

Ty nám strojíš v úzkém klínku
tiché lože k odpočinku
květy stížené.
Tam se hojí naše rány,
oči bolně uplakány
na vždy sklížené.

Na věčnosti.

Nad naším-li světem duchův říše
rozprostřena v pobyt blažených,
tam-li každá duše volněj dýše,
prosta pout tyranstvem strážených,
tam-li srdce k srdci zas se pojí,
bez slzí-li v tváři hledí tvář,
tam-li rány života se zhojí,
věčné-li tam pravdy plane zář —
pak ji vítám smrti hodinu,
najdu tam svou milou rodinu.

Tam tě opět najdu, drahé dítě,
ježto bylo's toho světa skvost,
tam zas vzejde krásněj na úsvitě
veškerých tvých cností bujný zrost.
Hudba sfér tě jímá do svých kruhů, —
a — to není liché dumění —
žiješ, žiješ v spolku lepších druhů
nesmrtelná v chrámě umění.
Na věčnosti zdárnější tam plémě
věčným vínkem věnčí tvoje témě.

—

Útočiště.

Často Muso jsem ti výhost dal,
často v kruhy malicherných zjevů
nevděk můj tě odpudil a hnal.
Nyní zpět tě volám v dobách hněvu,
abys přišla zmírnit srdce žal
svatým kouzlem velebného zpěvu.
U pramenu, v stínu tvého háje
schladím palčivou svou chorobu,
zapomenu zloby oné láje,
jež mne svrhla v dlouhou porobu.
Znovuzrozený se opět vzchopím,
úkol, tebou daný vykonám,
moje závistníky ducha kopím
v svatém boji slavně překonám.

—

Vítězství.

Vědám-li se oddáš a jich blahu,
nad zlato a statky vzejdeš výš,
prací svou svůj národ zvelebíš,
on zas zvelebí tvou velkou snahu.

Nechť bys musel klesnout v smrtném svahu,
v pádu svém přec slavně zvítězíš,
potomstvu vděčnému objevíš
malicherný zápas vlasti vrahů.

S takým nechtěj vědomím již zoufat
v živobytí díků pozbaven,
dokud žiješ, stále musíš doufat.

Ousměch hlupcův nezleká tě více,
na výsluní budeš postaven,
na němž shasnou neblahé jich svíce.

Příklad náboženský.

Příkladem té nadpozemské cnosti
jest syn boží, anž své božství sňal,
k spáse člověka se v obět dal,
přijav na se roucho tělesnosti.

Ukřižován blahořečil zlosti,
vítězně z hloubného hrobu vstal,
vznes se k nebesům a sebou vzal
vyznavače jeho velebnosti.

Pro pravdu kdož život v obět dává,
pokrytce a lháře porazí,
z hrobu znovuzrozen opět vstává.

Tyran právu jeho neodolá,
v něm se zákon světa obrazí,
přísně na soud všechny skety volá.

Člověk bohem.

Svět jest knihou mohutného děje,
v kterouž psány božstva obdoby,
chrámem, v němž dle jeho podoby
sloup i obraz velebně se skvěje.

Nejoutlejší ptáče, ježto pěje,
z rozjařené hlásá útroby:
člověk že se vrátí z poroby
v onu říši, dech kde Boha věje.

Hrdý mudrc jinak o tom soudí:
„Člověk bohem“ pravil Feuerbach, —
„člověk bohem“ nechť i třebas bloudí.

Bludní bozi, dobře vám se daří;
po kapounech polykáte prach,
každý neduh božství vaše maří.

—

Pantheismus.

Když ti hlupství matonoha
přírodu chce zošklivit,
zvelebuj vždy svého boha,
nechtěj se mu protivit.

Na zrůst květu se podívej,
pokud není zranilý,
zbožně krásu jeho vzývej:
kéžbych tak byl spanilý.

Nehoď v křišťálovou vodu
ani kámen, ani list,
chval tu jasnou vlnek shodu:
kéžbych všechen tak byl čist.

Všude, vesměs tobě přízniv
v oustrety ti kráčí Bůh,
po jeho vždy lásce žízniv
budiž všech tvých činů ruch.

—

Jakubův zápas s bohem.

Nevyzpytatelná věčná bytost
nad tím světem mocný sklání štít —
smrtelníku nelze vniknout v skrytost,
nelze roušku z její tváře snít.
Brahma, Zeus, — či Kristus-li se zoveš,
mluv již, jsi-li v pravdě spravedliv,
tam-li v světle, či jen v mlze ploveš,
osobně-lis na věčnosti živ —
proč ten nadbyt velkolepé krásy
na té zeměkouli rozprostřen?
proč ten pocit nadpozemské spásy
stále novou choutkou přiostřen?
proč nám osten dán vždy dál se pnouti
v neobsáhlou vědomostí říš,
smělou rukou samých hvězd se tknouti,
hloubnou země rozhrabati tíž? —

proč tu člověk, slavným nazván duchem,
v hnusné chorobě vždy musí mřít,
ba, s vychváleným svým božským ruchem
o přednost se musí s červem přít? —
Kterak to, že pod tvým krásným nebem
tolik ohav zvelebeno jest,
že zde právě nad královským lebem
pochlebenství vznáší všechnu čest?
Proč v tvém svatém díle tolik sporu? —
živlů krutých rozjitřený boj?
proč ta trýzeň válek, trýzeň moru,
tolik zrady, zločinců těch roj?
Nad tou sladkou obvyklostí žití
lítá smrti hrůzonosný stín,
v náhlém blesku, v náhlém vlnobití
otevírá hltavý svůj klín; —
outlé mládí, v kterémž není viny,
předčasně zde klesá v tmavý hrob,
ten však, jenž jest bohat na zločiny,
žije, tyje, v kadeř klade bob.
Divná božská moudrost, anžto spoře
zde rozsívá símě blahosti,
hojné dávky žeravého hoře
sype v každou špetku radosti.
Divná moudrost to, jež hlupci přeje
na výsluní Štěstěny se hřát,

na rozum neblahé deště leje,
hromy v leb mu metá napořád.
Divná moudrost to, tož moudrost boží, —
jež nás volá v žití troufalé,
v ruku nám pak jed neb dýku vloží,
bychom zničili se zoufalé.
Divná moudrost to, jež hojně pěstí
lidskou šílenost a vzteklinu,
kteráž nesmrtelné duši věstí
že se opět vrátí v zdechlinu.
Dost těch lží! — Mluv nevyzpytatelný,
jaký účel, jaký cíl tě veď,
žes tu nasypal v ten život želný
všechněch jedů nejlítější jed?
Anž tak stalo se — tuť chybils v mnohu
vštípit lidské duši tušení,
že vše dobro spočívá jen v bohu,
všecko zlo se děje z mušení.
Anž tak stalo se — tuť pochybnosti
lidská srdce bolně svírají,
zda-li v pravdě ku tvé velebnosti
lidské zraky zbožně zírají?
Možno-li však přec, že k tvému sluchu
vniknout může úpěnlivý hlas,
duchem-lis, a kloníš-li se k duchu,
nás-li slyšíš v sídle hvězdných kras —

roztrhniž tu roušku, zjev se zraku,
mluv žes Bohem, mluv, žes v skutku živ.
nedej světu zhynout v nočním mraku,
zjev se spravedliv a dobrotiv.
Na celé pak zemi mocně zplane
vroucí lásky, pravé víry zář,
člověk znovuzrozen, zbožněn vstane,
zvelebí tvou věčně svatou tvář.

—

Ethika.

I.

Kdo chceš Boha v pravdě znáti,
nechtěj nikdy jej se báti.
Kdo mu blíže nepřistoupí,
toho bázeň Boha zhloupí.

II.

Bázeň Boha kněži kážou,
rozum lidí v pouto vážou.

III.

Vymkniž se již z vazeb víry,
do světla nauč se zříť,
pak i poznáš z plné míry,
kterak žíť a kterak mříť.

IV.

Vždycky před světlem utíkals,
jiskra tě neznítila,
tož, že nikdy světlost slunce
v srdce ti nesvítila.

V.

Svět jest velký, a tys malý,
všude vůkol moře houká,
vyvalený zrak tvůj kalý
hloupě na všecko se kouká.
Protři jednou ten svůj zrak, —
potom poznáš božstva znak
nejenom na dromedáru,
alebrž i na komáru.

VI.

Bůh jest všeho velká sloha,
nelze v ničem dát mu kvinde,
nenajdeš-li v sobě Boha,
nenajdeš ho také jinde.

VII.

Chceš-li dobře Bohu sloužit,
nechtěj modlitbou ho soužit,
on tě slyší nevolán,
nejlepší všech pánů pán.

VIII.

Kdo jehly krade, bývá věšen,
kdo statek tvůj — na pána vznešen.

IX.

Kdo pro věno si béře ženu,
uvádí v dům si zlostnou fenu.

X.

Neštěstí mne neohloupí,
samotné-li ke mně stoupí.

XI.

Pouze umělec jest kníže —
kníže ať mu paty líže.

—

Naučení.

Často již jest povědíno,
že ten život krásný sen,
protož zunkej staré víno,
celuj mladé ženy jen.

Chceš-li dobré knihy psáti,
musíš dobře jísť a píť,
časně ráno s Musou vstáti,
večer pouze lásce žíť.

Jsi-li boháč, a pro skoupost
chceš se všeho odříkat,
pozdě budeš na svou hloupost
umíraje naříkat.

Chováš-li se k lidem vzdorně,
nepolezou na tvůj vlak,
kdo chce žíti s lidmi svorně,
musí snášet jejich tlak.

Umíš-li jak ptáče pískat,
chytíš brzo ptákův dost,
chceš-li pánův přízeň získat,
chytrou projev přítulnost.

—

Vrabec a vrabčice.

Na střeše pan vrabec sedí,
nastrkuje trubičku,
vedle na vrabčici hledí:
„Ženo, dej mi hubičku!“

„Žitko, žitko už se vlní,
třešní květ jsem také pách,
hlávky makovic se plní,
nejrač ale jídám hrách.“

Vrabčice zas na to vece:
„Milý muži pamatůj,
že máš povinnosti přece,
že vždy nejsi sám a svůj.“

„Musíš zrobit hnízdo hledět,
dostanem už rodinu,
musíš také doma sedět
někdy malou hodinu.“

Vrabec na to: „Hnízda robit
pánům vrabcům nesluší,
děti krmit, s dětmi zlobit,
matkám, ženám přísluší.“

Vrabčice zas: „Ukrutníče,
zlou už dávno pověst máš,
nekonejšíš svoje chtíče,
lítáš, kradeš, cvrlikáš.“

Vrabec na to: „Dvoje stránky
manželská má naše ctnost,
vrabec měj své radovánky,
vrabčice svou povinnost.“ —

Tlak společenský.

1.

Zpomeň na potomní časy
v přítomnosti klopotu,
pracně sil's, však zlaté klasy
odmění tvou lopotu.
V lidstva toho trapném proudu,
nechť byl's třeba neuznán,
vzejde den lepšího soudu,
k poctě budeš povolán.
V závistivých hlupců víru
zachovej se v svatém míru,
pomni, že z tvé školy muk
čerpá naučení vnuk.

2.

Straniti se spolku lidí
netěžko lze pochopit,
ten tě bode, jiný šidí,
v hanbě chtí tě utopit.

Kdo pak v soukromnosti žije,
slast svou tají a svůj žal,
vyhýbá se jejich kyje —
egoistou prý se stal.

Nuže, — třebas egoistou, —
k cíli všichni dojdeme,
to jest smrt — tu máme jistou,
v hrobě zas se sejdeme.

—

Válečná píseň z roku 1848.

Válka! Válka! Prapor vlaje!
Vzhůru Češi! Skutek zraje!
Stůjte pevně při svém právu,
chraňte vlast a Čechův slávu,
probuzen jest český lev,
neuhnila jeho krev.

Národ pánem, národ králem,
v právu stojí neobsáhlém
nad svým blahem, nad svým zmarem,
od cizinců nemá darem
vlasti blaho, vlasti čest,
v Čechách Čech jen pánem jest.

Ano v Čechách naše ráje,
naše zpěvy, naše báje,
naše děvy, naše zdoby,
naše sady, naše hroby,
Čechem-li, i ďábel Pán
našincem má býti zván.

Kdož jest Čechem chop se meče,
nastanou nám kruté seče,
nastanou nám doby hněvu,
hrůzy husitických zjevů,
vzchop se, zbroj se český lve,
Bůh nás v svatý zápas zve! —

Aihle vizte — vlasti díky!
neústupné bojovníky,
prapor vlaje, trouby znějí,
tisícerá ústa pějí:
nepřátelům na odpor,
české pěstě, práva vzdor.

Svornost budiž naším heslem,
svornost budiž naším veslem
v této bouři, v tomto boji,
v tuhém zmatku pod obojí,
svorností jen vzejde zdar,
nepřátelův pád a zmar.

Kdož jest Čechem, srdcem, duchem,
ne jen ústy, aneb sluchem,
komu zde než všichni Svatí
Hus a Žižka více platí,
bratr náš to, přistup k nám,
chránit bohův našich chrám.

Bratři! Již se k vlasti znejme,
cizotě se nepodejme,
zhoubcům stůjme na odporu
u svornosti v jednom sboru,
j e d n o tělo, j e d n a pěst,
to náš úkol, naše čest.

V bratrském jen obcování
pokvete nám požehnání,
svorností jen nad převraty
ubijeme naše katy,
ať je Němec aneb Rus,
požehnalť nás mistr Hus.

———

Hrdinnost.

Hle ten vojín, kterak pádí
ku předu v nepřátel houf,
strašlivě tam mečem řádí,
raděj zhyne než-by couv.

Co as příčina té zlosti,
hrdinnosti, velikosti? —
Podnět toho v tom vojínu
jest prý láhev Rostopšínu.

—

Válka.

Vizte pány oficíry!
Kroutí vesele si kníry,
že jim vojna přišla vhod.
My zas plaší civilisté
lamentujem: „Jezu Kriste,
co tu bude běd a škod!“

Vojna nejhorší jest zlota,
bez psů kousavější psota
než všech dravých šelem dav.
Ničí lidstvo, stáda, role,
láme na vítězném kole
vědu, umění a mrav.

Obdiv milujícího.

Jsemť jak děcko,
jež-to všecko,
co jen cítí,
v schránku kvítí
milé vloží,
a jak zboží
drahocenné
před veškerým světem skrývá,
lakom na poklad se dívá.
Tvoje očka, hvězdné lesky,
tvoje rtíky blaha stezky,
nosejček tvůj, vtipů kvítek,
bradička tvá, žertů skřítek,
na tvých lících Amor sedí,
potutelně z důlků hledí,
a v tvých vlasů bujném chvění
milých chtíčů rozvlnění, —
v každém údu, v každém kloubu,
Praxitelův vidím chloubu, —
nad vším ale vládne duch! —
Dívko! — Tak tě stvořil Bůh!

Skřivana žalostná píseň.

Ach, já ubohý skřivánku,
v kleci zavřen v jarní den, —
skáči, skáči, nemám spánku,
nelze zpívat v takém stánku,
pusťte mne zas ven.

Venku jen, v té vzdušné výši
ztracený svůj najdu hlas,
v oné svěží ptactva říši,
tam jen blažen, volně dýši,
zpívati chci zas.

Ač mám krm a čerstvou vodu,
v kleci netěší mne svět, —
chci zas zpátky k svému rodu,
pusťte mne již na svobodu,
na svobodu zpět.

Chudý básník.

V mé komůrce smutné hody! —
Sporý lampička má svit —
sklenice tu čerstvé vody,
vedle — tvrdé housky zbyt.

Kolem haldy kněh a spisů —
básnický už kypí proud —
oblak z dýmky nese v rysu
myšlének mých šedý čmoud.

Slzy roním ve sklenici —
při tom housku schroustal jsem,
v myšlének těch melenici
s vodou slzy vypil jsem.

V BENÁTKÁCH.

1.

Holuby svato-markovské.

Hadím průlivem nás černá barka
kolem budov Paladiových
vezla k náměstí Svatého Marka
k stínu arkád Sansovinových.

Půda mramorová v slunce lesku
skvělou zrcadlila minulost,
lid však, co tu zastavoval cestu,
jevil slavné obce zhynulost.

Polední hodina z věže houká,
lid ubíhá — stále je ho míň —
celé mračno holubů už brouká,
zajme hlučně Markovu tu síň.

Velmož Benátčan, tak druhdy hrdý,
jenžto moři velel z paluby,
schudlý nyní — chléb požívá tvrdý,
nyní krmí jen své holuby.

———

2.

Bronzové oře.

Lysip, slavný sochař, jenžto stvořil
čtvero ořů krásné skupení
v onen čas, když Alexander zbořil
perskou říši v prach potupení, —

nepomyslil, že kdys jeho sláva
zdobit bude slavný Markův chrám,
nad Akropolí že zroste tráva,
v pýř že klesne Parthenony trám.

Osude! — I na Benátky došlo,
Dožův bucentaur v Darseně shnil,
hrdé plémě Benátčanův pošlo,
z celé slávy pomník města zbyl.

S trudným citem po Rivě se honím,
lid tam hučí, zpívá — bídný rob, —
v této veselosti slzy roním,
na duši mi leží světa hrob.

3.

Na rialtě.

Na Rialtě Shyloka jsem hledal,
anť jsem neměl ani groše víc,
řeklo se mi, že tam jiný sedal,
jenžto hojil zapálení plíc.

Byl to lékař Shylok této doby,
jenž peníze také půjčoval,
nechtěl masa, neznal žádné zloby,
velké ale ouroky rád bral.

On tam nebyl — Jesiku jsem našel,
tož židovskou milou lubinku,
v okres Dorso-Duro s ní jsem zašel,
místo peněz dostal hubinku.

Šťasten, blažen šel jsem zpátky domů,
v tiché lůno vlaské rodiny,
sáhnu v kapsu — hledám — tisíc hromů!
na cestě jsem ztratil hodiny.

4.

Na piazettě.

Kdy na východě polibkem zoře
celé zánebí se rumění,
mním, že vidím vystupovat z moře
Musu malířského umění.

Mním, že metá barvy pestrých květů
na rozkošný piazetty břeh,
oblouky že klene svěžích snětů
nad báněmi hrdých těchto střech.

Pod večer, kdy měsíc v blankyt stoupá,
temná tůň laguny v tichu vře, —
na vlnách se hvězdný řetěz houpá,
zniká, jiskří a zas v stínech mře. —

V duchu vidím mistra velikána,
jenž ty barvy mocnou rukou spjal,
vidím mohutného Tiziana,
jenž i světla z desky nebes sňal.

—

5.

Malíři.

Gianbellin též stojí na vysosti —
školu on Benátskou k výši vznes,
jakouž v harmonii barvitosti
niký malíř nedosáhl dnes.

Sbory andělův mu pějí žalmy,
Madona se k zemi vzdaluje,
světice mu v cestu sypou palmy,
když on matku boží maluje.

Hle Giorgione, Paolo z Veróny,
s vděčným citem za ním kráčejí,
velebíce barev jeho tóny,
v jeho barvách štětce smáčejí.

Zde se mocně zmahá víra v Boha
v kruhu velebného umění,
v palác-li neb ve chrám stoupí noha,
klekne v prach k vroucímu modlení.

6.

Schiavone.

Jak bych neměl tebe zvelebovat
Medolo, jinak Schiavone zván,
netřeba ti pouze pochlebovat,
žes byl Slovan, rodem Dalmatán.

V kostelích, v palácích tvoje díla
mile znalcův okouzlují zrak,
jemnosti slovanské outlá Víla
zjemnila tvé ohnivosti tlak.

Bolně hledím, bolně též zpomínám
na nesvornost, slávskou chorobu,
soud boží, ač boží, přec proklínám,
že nás svrhl v cizí porobu.

Vlach i Němec svým tě mistrem zovou,
to nemůž prý nikdy Slovan býť, —
plavci jen, co na moři tam plovou,
po slovensku mohou dále klíť.

7.

Arkády.

V města toho uličkách a koutech
marně hledat prostor zelený,
moře kolem drží všecko v poutech,
Neptun vládne vodě vtělený.

Kdy však noc svůj hvězdný závoj sklání,
pod arkády spěchá hlučný svět,
kdežto v sterých světel plápolání
páchne nejkrásnějších paní květ.

Zpěv a hovor, mandoliny zvuky,
jak to Kanaletto maluje,
vzdechy zde, tu stisknutí zas ruky,
kdo lkal za dne, teď se raduje.

Lev svatého Marka na svém sloupě
hledí dolu na lid zdobený,
jakby sletět chtěl v to skvělé doupě —
nelze však — je z kovu zrobený.

8.

Canalazzo.

Gondola ubíhá rychlým veslem
po hladině Kanalazza dál,
Gondolníci vítají se heslem:
„Stai! Gia preme! Hni se opodál!“ —

Palác za palácem k břehu kloní
rozpuklých balkonů hmotnou tíž,
gondolník v zpomínkách slzy roní,
anť s černým svým člunem tíhne blíž.

Viz paláce Balbi, Korner, Moro,
Barbarigo, Bembo, Vendramin,
Mocenigo, Loredan, Ka d' Oro, —
všude pusto, všude smrti stín.

S Bohem, královno Siného moře!
Kamenné tvé oudy klesají —
rozryjou se v proudu tvého hoře,
na tvých rumech židé splesají.

BALLADY.

1.

Královská hostina.

Mlha klesá, slunce stoupá k výši,
krvavorudý rozlévá lesk
po všech vlastech, po celé té říši,
jižto druhdy zjitřil Husův stesk.
Přikvačily Svaté Ligy hordy,
páchat jménem božím svaté mordy,
strestat Čechy pro jich velezradu —
den to byl osmého listopadu.

V kterém roce? Do pekel s tím rokem,
jenž nám shatil bujarý náš věk,
jenž nás krvavým zadávil tokem,
v kletbu zvrátil veškerý náš děk;
osmý listopad, den božích hněvů —
duní hora rykem zpupných zpěvů,
tam kde kalich své rozkládal stany,
prapory teď vlají Marie Panny.

V zlatých síních královského hradu
skvostná hostina; — tam sedí král
v středu hostí u veselém ladu,
jakby v klíně Štěstěny si hrál.
Spanilá i královna se směje,
až i vůkol družstvo rozechvěje,
páni, panoši a pestré paní
opičácky pitvoří se za ní.

Sladká hudba s kůru se ozývá,
pážata kříž křížem lítají,
rozkoš z úst jak medovina splývá,
růměnce na lících skvítají.
Král se vzchopí, zvolá: „Na zdar Čechů!“
„Na zdar Čechů!“ všichni v jednom dechu.
Slyš! Toť střelba děl a ručnic hřmění,
bitvy jest to první kuropění.

O korunu tam na Bílé Hoře,
o korunu českou krutý boj,
slunce polední v rudosti zoře
metá blesky v bojujících roj.
V stejnou dobu na kvas teď při víně,
truksas nese do hostinské síně
též korunu českou — dar to města —
na snědění z cukrového těsta.

Podobna jest velebnému skvostu,
jakýmž témě Karla zdobeno,
kruh, obloučky, články, v odiv hostů,
všecko všudy krásně zrobeno.
Místo perel mandle, za rubíny
hrozinky a šípky stlané v klíny,
safír, smaragd značen jahodami,
kolem vše vonnými lahodami.

Král teď zjitřen zvolá po francouzsku:
„Česká koruna nám chutnat má!"
Za ním v chechtu hejno dvorních flousků
potleskem své přisvědčení dá.
Svrchní křížek královně se nese,
na němž perla skutečná se třese, —
strhnouc perlu vrhne do své číše,
pije, spolkne skvost ten české říše.

Koruna se bortí, všichni chutě
lámou mandlové to skupení,
netušíce, že tam venku krutě
česká koruna v potupení.
V tom se ozve ryk a dusot koní,
na věži už hlásný v poplach zvoní,
udychtěn pan z Habernfeldů v cválu
v zaprášených botech vběh' do sálu.

„Proč tak zděšen přišels? Co se stalo?“
„Králi Fridřiše! Zlou nesu zvěsť!
Panování tvé zlý konec vzalo,
mohutná nás porazila pěsť.“ —
Všichni blednou, sousto v hrdlech vázne,
zmizla koruna a mísy prázné. —
Co tam venku bitva svedena,
česká koruna zde sněděna.

2.

Vodníkova nevěsta.

„Dej matinko, dej mi radu,
jak bych dostal ženušku?“
Tak se vodník řeky táže,
chystav na dně podušku.

„Jdi synáčku na námluvy,
na vsi najdeš holek dost,
v lůně vody bude svadba,
strýček kapr bude host.“

Matinka hned z čistých vlnek
koníčka mu vystrojí;
na němž uzda a též sedlo
lesklé z písku obojí.

Dá mu přílbu z želvovice,
na ní chochol mlhavý,
po boku mu místo meče
ouhoř visí plhavý.

Vodník stkví se jakby rytíř
v lesknavém vylíčení,
a tak jede do Loučína
k slavnému posvícení.

Hejsa! Muzikanti hudou
zákolanskou v hospodě,
vodník koníčka uváže
za stodolou při vodě.

Hopsa! Jedním, druhým skokem
v kolo děvčat zabočí,
nejkrásnější mezi všemi
hbitě v tanci zatočí.

„Ustaň hochu, ustaň tančit,
sic mne dechu pozbavíš!“ —
„Pojď jen holka za stodolu,
tam se v chladu zotavíš.“

Vykradli se o půl noci,
aniž by je někdo zřel,
posadil ji na koníčka,
k matce řece ujížděl.

Hopsa! Jedním, druhým skokem
topí se s ní ve vodě,
muzikanti posud hudou
zákolanskou v hospodě.

A když k ránu z posvícení
hosté jedou do města,
plove po hladině říční
vodníkova nevěsta.

3.

Poslední večeře.

Ejhle, staroměstském na rathouze
mnohých vzácných hostí valný sjezd —
nevolná však jest to smrti nouze,
jež v tu noc sem zve ten zástup hvězd.
Ano, hvězdy jsou to české vlasti,
jimž zas hvězdou slula česká vlasť,
zde však hvězdy klesnou do propasti,
vzácný sjezd zde jatý v smrtnou pasť.

Obhajcové svobody a víry,
české koruny to štítaři,
velezrady prý se z hrubé míry
dopustili proti císaři.
Propadli jsou hrdlem v krevním soudu,
zítra odbude se poprava,
až pak vyrván z těla oud po oudu,
docílena země oprava.

K poslední teď večeři jsou zvány,
k poslednímu soudu snešení,
před radnicí pro odbojné pány
hotovo již černé lešení.
K radě zpovědníka Lamorména
císař soud ten přísný potvrdil,
bezděky těch mučenníků jména
v paměti potomkův dotvrdil.

Kryty stoly — voskových tu svící
zápach s vůní krmův smíšený;
všichni vstoupí — ač jsou bledých lící,
každý přec jest citem zvýšený.
Jan Rosacius, kněz pod obojí,
na potěchu duševní jim dán,
poslední zde večeři tak strojí,
jakž svou druhdy strojil Kristus Pán.

K podobenství večeře té svaté,
pečené jehňátko k stolení
upraveno zde na míse zlaté,
jakž dal gubernátor svolení.
„Christi lacrimae", italské víno,
v číších zpěněno jak boží krev,
bílým kmentem okno obestříno,
zamezuje popraviště zjev.

S modlitbou a zbožným žalmů zpěvem
zasednou kol dlouhé tabule,
veselost neskalená už hněvem
zapomíná světa fabule.
„Svatá pravda vždy nám byla heslem,
zmařena přec papežníkův lest,
svatá pravda vždy nám byla veslem,
jež nás musí k věčné slávě nest.“

Hrabě Šlik Budovci přednost dává,
anž jest znatel písma důkladný,
starý Sulevic taktéž doznává,
že zamítnul prospěch úkladný.
Jezovité slibovali milost
pakli odpřisáhnou víru svou,
Budovec jich horlivosti zpilost
hněviv odbyl odpovědí zlou.

Harant z Polžic, Černín, Fridrich z Bíle
statného Budovce líbají,
druzí zas v zpomínce oné chvíle,
žalně sami sobě spílají.
Jedna mysl, jeden cit je víže,
doba jest to nyní vznešená —
před obrazem tu svatého kříže,
konejší se duše zděšená.

Ajta hle, dva náhle kapucíni
objeví se zticha u dveří,
rozhlednou se po daleké síni,
zraky svými k stolu zaměří.
Zápach krmě, vína libá vůně
mile do nosů jim počne čpíť,
postrach smrti není v pánův lůně,
ajhle, dobře umějí zde píť.

Skroušeně pak praví: „Přicházíme
potěšit vás pány před smrtí,
místo žalu však vás nacházíme
píti v zdar vašeho úmrtí.
To jest následek té vaší víry,
následek to vaší nevěry,
kteráž činí v spasení vám díry,
kteráž nezná žádné ofěry.“

„Církev naše svatá nechce zkrátit
vašich těl a duší spasení;
v klín-li její hodláte se vrátit,
k rajskému vás snese kvasení.
Odpustí vám hanebný ten skutek,
jímž jste chtěli zvrhnout tuto vlasť,
promění váš hřích a všechen smutek
v potěchu a nadpozemskou slasť.“

„Jinak, zítra z rána vaše hlavy
kat na rynku bude stínati,
zahynete bídně, bez oslavy,
národ bude vás proklínati.
Rozčtvrceny, rozmetány oudy,
kořistí stanou se krkavců,
duše vaše svrhnou boží soudy
v propasť pekelných to hltavců.“

V tom pan Budovec k nim stoupí blíže,
uchopiv prvního za bradu,
poukáže na znamení kříže,
ve výklenku síně v pozadu.
„Moudře míníš mluvit pane pátře,
mluvils ale zpozdilý jak chám,
kterýž na trh zhloupělé tam chátře
odpustků prodejných chválí krám.“

„Slovo boží, to jest naším vůdcem,
slovo boží naše důvěra,
tys jen veden pravé víry škůdcem,
heslo tvé jest lidstva pověra.
My chcem umříť v spáse pravé víry,
umříť pro vlasť, vlasti svobodu,
odměnu pak najdem z plné míry
u Boha za všechnu nehodu.“

„Prolitou zde v Praze naší krví —
co vám lotrům jistě není vhod, —
půda české země zas se zmrví,
vyroste z ní znovu český rod.
V té památce národ bude žíti,
tou památkou zas se vyvine,
památku-li naši bude ctíti,
národ potrvá a nezhyne.“ —

Kapucín utíká hbitým skokem,
až mu pantofel i z nohy spad,
druhý dřív už ušel tichým krokem,
vyplouživ se chytře jako had.
Odsouzení páni v usmívání
jmou se hodovat, — ba s božností
naslouchají umíráčku lkání,
umříť lehkou jim již možností.

Slyš! — Toť na hradě jest rána z děla! —
Znamení to děsné popravy.
Na orloji hodina už zněla,
stráž teď vstoupí slední dopravy.
Loučejí se z hloubné srdce tísně,
těžké vzdechy slzy smáčejí, —
posléz počnou zpívat zbožné písně,
odhodlaně k smrti kráčejí.

4.

Břetislav a Jitka.

Hrabě Otta Bílý v zbožném slibu
krásnou dceru Bohu věnoval,
napravit tak doufal hříšnou chybu,
kterouž druhdy její matku jal.
Za něho se měla Jitka káti,
v klášteře Řezenském mniškou státi.

Pověst krásy její v dálné kraje,
k Břetislavu v Praze doniká,
pocit lásky náhle v srdci zraje,
celou bytostí jej proniká.
„Hoj ty skvoste! — Pravdou-li, co tuším,
mocnou pěstí tvoje pouta zruším.“

„Vzhůru sluzi, osedlejte oře!
K bokům připásejte ostrou zbraň!
Při svitání, v uzardění zoře
na hon jedu pro spanilou laň.
Do Bavor tam k Řezenskému městu,
spěchám podívat se na nevěstu.“

Přiklusali k městu v rychlém honu,
kostel osvětlen už slavnostně,
z omšené pak věže hlahol zvonu
k žalné oběti zve žalostně.
Lid se tlačí, valí v prostor chrámu,
spatřit v rouše mnišek krásnou dámu.

S abatyší v čele průvod kráčí,
v kolo stoupí všichni před oltář,
Jitka chodník svými slzmi smáčí,
v osudný již zahalena šlář.
Hoj! V tom kostelní zařinčí mříže,
Břetislav tam vrazil, české kníže.

„Stůjte!“ hlasně zvolá, „stůjte panny!“
„Jitka nehodí se v spolek váš!
„Nechť již umlknou žalostné hrany,
„zde se nemá modlit Otčenáš.
„Na těch rusých vlasů krásné růžky
„nesmí sahnout ostré vaše nůžky.“

„Víčka těchto očí nemá klížit
„řeholního slibu splnění,
„vlasínové roucho nemá tížit
„těchto ňader milé vlnění.
„Nebes nevěstou zde byla's v slovu,
„mou nevěstou já tě v pravdě zovu!“ —

Třesoucí se pannu pryč unáší,
všichni trnou jakby to byl sen, —
za ním družstvo spěchá až se práší
davem lidstva na nádvoří ven.
Jitka na ručest s ním na kůň vsedne,
v loktech jeho rdí se a i bledne.

Strážce kláštera ten vida zmatek,
kostel stráží na kvap obstavil,
pannám vrátit nebeský jich statek,
škůdcům na odpor se postavil.
Řetězem i mocným bránu spjali,
aby lupiče i kořisť jali.

Tuhý boj se strhne tam u brány,
Břetislav jich odpor odrazil,
jednou ranou mezi všemi rány
na dvě půle řetěz rozrazil.
Zvítězilť, s ním věrné jemu duše,
s milou Jitkou vesel do Čech kluše.

S úžasem jeptišky z věže hledí,
kterak v trysku jedou úbočím,
kterak Jitka pevně v sedle sedí,
objata jsouc jeho náručím.
Mnohá mniška vzdechne: „Šťastně vyšel!
„Kéžby pro mne také někdo přišel!“ —

———

5.

Ballada o bleše.

Byla blecha hezká dáma,
mladé, outlé stvoření,
do světa ji panímáma
posílá na zkušení.
Tu ji líže, tu ji meje,
potápí ji do oleje,
každý kloubek, každý oud
bleše má se mrštně hnout.
Chorus: Tu ji líže, tu ji meje, atd.

Obleče ji do košile,
do punčoch a do střevíc,
kudrlinky vytočilé,
šperky, jiných tretů víc
vkladla na ni paní služka,
tak že blecha jako muška
na výsluní svítila,
touhu lásky cítila.
Chorus: Vkladla na ni paní služka atd.

S tímto citem zapolítá
chlubná blecha za hory,
v houfy mušek se zaplítá,
objevuje fábory.
Po květech se chutě shání,
po medovém celování,
slunce hřeje, — jarní den,
blechou zmítá lásky sen.
Chorus: Po květech se chutě shání atd.

Pestrého kol tulipánu
čmelík Pecka se točí,
k veselému tomu pánu
dáma blecha přiskočí.
Čmelík toužebně se směje,
o lásce s ní píseň pěje,
nechť se země rozboří,
oba láskou zahoří.
Chorus: Čmelík toužebně se směje atd.

Na záda pak si ho vloží,
k domovu s ním hopcuje,
panímáma na to zboží
s podivením zevluje.
„To můj ženich, milá máti,
na dudy dej nám již hráti,

veselý nám vystroj kvas,
budiž svadba v tento čas.“
Chorus: To můj ženich milá máti atd.

U krejčího v teplém loži
svadební jest hostina,
tancujou na jeho koži,
krmem jest člověčina.
Ubohý, jak sebou trhá,
sem tam zlostně sebou vrhá:
„Hromské sloty!“ křičí pak,
„každá kouše jako drak!“
Chorus: Ubohý, jak sebou trhá atd.

Vytržen z klidného snění
laje trapné na časy,
až pak v chvíli kuropění
blechu chytil za vlasy.
Ženichovi vytlouk zuby,
matce zhatil čepec v ruby,
ženich a nevěsta Hop,
pod nehtem svůj našly hrob.
Chorus: Ženichovi vytlouk zuby atd.

—

6.

Princ Julius.

Císaře Rudolfa syn,
syn z levého boku,
divoký byl větroplach,
pavouka měl v oku.
Nazván byl princ Julius,
pověst šla, že inkubus
pravým jeho otcem,
odevzdán zlým mocem.

Hopsa, hejsa, vesele
každé ráno vstával,
šermu, hrám a obžerství
chutě se oddával.
Prznit panny jeho slast,
v srdcích jich rozsívat strast,
v rozpustilém smíchu
páchal na sta hříchů.

Tu jej císař rozzloben
vyobcoval z Prahy,
musel jíti na Krumlov
obmezit zlé snahy.
Tam však dlouhý byl mu čas,
nechutnal mu žádný kvas,
nebyloť militek,
šarvátek a pitek.

Na náměstí měla dům
paní Repartata,
měla dceru Majdalu,
lazebník byl táta.
Dcera byla zvláštní skvost,
ne snad kůže jen a kost,
lesknavá jak muška,
buclatá jak hruška.

„Hejsa, honem, jede princ,
dcero, pojď se dívat!“ —
Majdala tu vyběhne,
studem chce se slývat.
Julius v tom v hop a skok,
rámě zasazené v bok,
spatřil státi děvu
rozmilého zjevu.

„Aj, ty tvore růžový,
kterak se mi líbíš,
vezmu si tě za ženu,
věrnost-li mi slíbíš.
Pojď již, pojď tam na můj hrad,
dám ti skvostů napořad,
chci tě v loktech houpat,
v blahostech tě skoupat.“

Vsedla již na jeho kůň
Majdala tak čilá,
vlasy vlály, jiskřil zrak,
chvěla se jak spilá.
Hejsa, hopsa, v jeden skok,
rámě zasazené v bok,
na té cestě celé
líbají se vřele.

Matka všecka blažená
štěstí žehná dcery,
otec hloupý lazebník
nemá k tomu věry.
Matka zas mu domlouvá,
hezkou dceru omlouvá:
„Dostanem snad vnouče,
holku aneb klouče.“

Na hradě je veselo,
hlučného moc žertu,
jakby v síních řádilo
na tisíce čertů.
Majdala se vrtící
plesů těch jest čertici,
že zná jiné bohy,
rostou jí už rohy.

Láskou slepý Julius
ve všem byl jí volný,
jak jen dupla, musel hned
dostavit se stolný.
V zimě chtěla růže mít,
v letě z ledu věnce vít,
v lásce měla málo,
co by za chuť stálo.

Na hradě byl panošek,
mládenec kynoucí,
tomu často dávala
tajně dary skvoucí.
Posléz zvítězila přec,
panošek jí vlezl v klec,
ona blahem tyje,
srdce těsně bije.

Inkubus princ Julius
neměl ani zdání,
že se čertík panošek
po čertici shání.
Nevědělť, že Majdala
nevěrně si zavdala
k opojnému pití
lásky vlnobití.

Přišelť Máj — tož lásky čas —
v chladném lípy stínu,
panoš seděl Majdaly
na radostném klínu.
Julius na honbu šel,
večer teprv přijíť chtěl,
on však honbu zkrátil,
tajně zas se vrátil.

Majdalu chtě překvapit
křovím lezl skrytě —
slyšel v stínu lásky šept,
přiskočil hned hbitě.
Vidí — vidí — blesk a hrom!
co ukrýval stinný strom —
z jinochova hroudí
valem krev se proudí.

„Aj ty tvore růžový,
proklatý ty kvítku,
věrnost obrátila's svou
k mladšímu tu skřítku.
Pravila's, že lůno tvé
mne již blahým otcem zve,
zatím jest to jiný,
blaha toho činný.“ —

Rozbodal ji na stokrát,
z lůna vyrval dítě,
to pak pevně zavázal
do hedbávné sítě.
Rodičům pak Majdaly
odeslal ty kajdaly:
„Zde posílám vnouče,
holku aneb klouče.“

PÍSNĚ Z PEKLA.

1.

Příchod do světa.

Z lůna bodré, české matky,
do světa jsem náhle sklouz,
maje obličej na fatky,
bradu jako modrovous.

V lebce mi jak v alambíku
horký mozek klokotá,
srdce zas jak na hřebíku
v zvonu prsou drkotá.

Na čele stojí mi psáno:
„Člověčenstva vzácný květ,
budiž jemu blaho přáno,
jímž oplývá všechen svět.“

A co víc — v té krásné době
narodil jsem se fión,
nesa kalhoty na sobě,
a v jich kapse milion.

———

2.

Pekelný peršpektiv.

Na trhu staví se luza,
křičí: „Aj jaký to zběh!
Po těle kypí mu hrůza,
morový jest jeho dech!“ —

„Z cesty! Z cesty tomu bloudu,
nakazilby spolek váš,
vyžeňte jej z lidstva proudu,
nemodlí se Otčenáš.“

Vzali důtky, vzali metly,
bohorovné podoby,
šlehali mě, až mě smetli
do pekelné poroby.

V pekle živobytí nové
zakouším, a na ten chlív,
co se vůbec světem zove,
koukám se skrz peršpektiv.

———

3.

Obrazy.

A co vidím? Labyrintu
Komenského konterfai,
kterak lidé při absintu
provozují mumerai.

Slunce vidím v hrozném boji
nad močálem s bludičkou,
v křišťálovém zase zdroji
válčit hňupa s hvězdičkou.

Lva vidím, kterak se válí
němé myši pod patou,
a dva Jezovité pálí
hřívu jeho kosmatou.

Šibal jezdí v krytém voze,
hrdě nafukuje nos,
že tam chudák o své noze
chodit musí v blátě bos.

Tu zas kráčí Jemnost-paní,
vleče vzadu dlouhý šlep,
dříve běhal Honza za ní,
kdyžto nosívala cep.

———

4.

Blánickým rytířům.

Kdož jste boží bojovníci
s cepy a palcáty,
blaničtí vy hodovníci,
zvedněte už hnáty!
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

Pohleďněte na nebesa,
slunce jinak svítí,
měsíc kulhá podle lesa,
hvězdy zle se třpytí.
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

České pivo! Tam utíká
potok za ječmínkem,
chmelař do várky jen stříká
květ peluně s kmínkem.

Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

Česká zvěři! Po všech pecích
žebrá o pomlázku,
v stříbrných zajíce klecích
vezou na ukázku.
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

České hory, české doly,
stříbronosné ráje!
dostaly se do nich moly
z německého stáje.
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

Česká rekovnosti! — Hnije
tam na Bílé Hoře,
dnes již vařečkou jen bije
ve zbouřené moře.
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

Český jazyk! — Posud zpívá
o zaniklých bájích,
smutný Jeremiáš zívá
na zbořených rájích.
Rypáků se chopte,
trochu se zazlobte,
ven z Blaníka, ven!

—

5.

Komedie v pekle.

Ondyno se v pekle hrála
komedie — comme il faut!
Pánům čertům však se zdála,
že je příliš Rokoko.

Já však poznal na obraze
zamilovaný svůj kus,
že se dával také v Praze,
byl to Tylův: „Mistr Hus.“

—

6.

Kritika.

Čerti po čertech se smáli,
neboť všecky osoby,
co v tom hlavní role hrály,
opravdivé podoby.

Hus hrál Husa, Žižka Žižku,
papeže zas papež Jan,
Blažej hrál Blažeje Lišku,
Pálče Páleč tulipán.

Albíka však hrálo sele
v aksamitovém fraku,
Sigmunda zas tlusté tele
a to mělo šabraku.

Václava, líného krále,
hrál při zvuku četných trub
na ohnivém trónu v sále
pekla kníže Belzebub.

Jeho chotí — byla straka,
tož Žofie beata,
vařeného vedla raka,
Angeliho legata.

A ten Kepka — místo helmy
měl na hlavě škapulíř,
a jak rozvzteklené šelmy
bouchal sobě na krunýř.

Při tom kardinála sbírá
jako smeť na lopatku,
matka Husova umírá
tragicky na škytavku.

A ti žákové k posledu,
co vylítli z bursy ven,
zdáli se bez drobnohledu
pouzí foetusové jen.

A ta Háta — pana Crhu
velmi ostře odsekla,
jakby z vaječného trhu
právě byla utekla.

O nejlepší situace
Žižka s Kepkou zápasil,
Hus však vodou deklamace
zápal obou uhasil.

Idea pak toho kusu
nejjasněji vysvitla:
Když již na pekáč tu Husu
kladli, náhle ulítla.

—

7.

Čertův pochvala.

„Bravo! Bravo!“ čerti křičí,
„to je kapitální kus!“ —
Jezovité pouze sičí:
„Z vrabce nedělejme hus.“ —

Zrak můj z pekelné té jámy
na Prahu již zevluje,
zdali spisovatel drámy
z aplausu se raduje.

Blažen, šťasten, hrdě dýše
v loktech Pavla Motyky,
co do Pražských novin píše
o hrách českých kritiky.

—

8.

Spolek dramatikův.

Dramatikův vidím spolek
v přehrozné patálii,
zvelebit chtí velkou snahou
českou naši thalii.

František a Václavíček,
blíženci to v před a v zad,
když tu ňáké dráma spšuknou,
stejný vydávají smrad.

Také Eman, velmi pilen
leccos umí vytvořit,
dle francouzské komedie
chce se chytře pitvořit.

Syn pak člověka nad všecky
dramatem svým vyniká,
lektvary heřmánkovými
střeva lidstva proniká.

9.

Melpomeny chrám.

Krásné divadlo tam stojí,
na němž Musy v skupení,
jen že posud jim se strojí
všeliké potupení.

Necudná pařížská Musa
hampejs tam utvořila,
hrubou nohou jak Empusa
ideálnost zbořila.

A těch herců vzácné vlohy
s uměním vždy v odporu —
mají pro své slabé nohy
v obecenstvu podporu.

—

10.

U FLEKŮ.

Hle, tam v Praze velkým proudem
piva hučí v zájeku,
nejlíbeznějším však čmoudem
páchne pivo u „Fleků“.

Zázraky ten nápoj tvoří,
divoucí to piva div,
jeho ohněm rampouch hoří,
kdo byl mrtev, vstane živ.

Kdo byl hlupcem, tam si koupí
rozumů všech plnou hrst,
svět ho více neohloupí,
na zubech mu roste srst.

Také žena tu smetánku
velice si libuje,
svému muži jelimánku
věčnou věrnost slibuje.

Hle pan kmotr, mistr Kapka,
zde pan kaplan Čamrda,
tu zas študent, slečna Babka,
tamhle doktor Famfrda.

Zpívají pak „Gaudeamus“,
české písně, trilili! —
v tom se strhne velký rámus —
myš německou vylili.

11.

Buršové.

Z jedné knajpy v staré Čtvrti
slyšán hovor prušácký,
řvou tam jakby byli chrti, —
jest to spolek buršácký.

Měltˇ se v nalíčené pasti
poněmčiti český jun,
tak to chtěl v té české vlasti
ministr Lev hrabě Thun.

Kdo jest buršák pravý, pouhý,
barevnou má čepici,
džbán a fajfku, šaršoun dlouhý,
na komersu opici.

Místo zpěvu hrozně brouká
jako starý pavián,
monoklem na všecko kouká,
kleje hůř než hrubián.

V učení a učenosti
málo ochoten a čil,
čiperný jen v jedné cnosti,
jakby dobře jed a pil.

Marná německá jich snaha,
marný professorů tlak,
česká zůstane přec Praha,
Bůh to zvrátí na opak.

———

12.

Český student.

Hle, tam v chudobné komůrce
často nouzí ohrozen,
český student chválí tvůrce,
že jest v Čechách narozen.

Zárod vlasti, české země,
nad rajské mu zárody,
český národ, slávské plémě,
nad všecky mu národy.

Český student v české zpěvy
ples a žal svůj vtěluje,
boubelaté české děvy
s laskominou celuje.

Český student neburácí
hlučným láhve střílením,
síly ducha neutrácí
nočních pitek šílením.

Vesel pije, vesel tančí,
nerachotí bijákem,
nechlubí se hlavou kančí,
že jest velkým pijákem.

Český student pěstí vědu,
pěstí české umění, —
tím konější vlasti bědu,
vlasti trapné úpění.

„Sláva studentu českému!“
sami čerti jásají —
„Pereat!“ zas německému
ze všech hrdel hlásají.

ANTHOLOGIE.

MIRZA-ŠAFFY.

1.

Nepij bez smyslu kdy piješ,
bez citu i nechtěj píť,
nezhrdni kdy blahem tyješ,
v podlosti i nechtěj žíť.

Vidíš-li pohár se skvíti,
užij blahodárných sil, —
neníť hoden víno píti,
kdož by je jak vodu pil.

V moku tom spočívá síla,
přemnohá v něm perlí cnost,
kteráž plodí slavná díla, —
mudrctví i šílenost.

Tu ten zná květ vína číti,
kdežto jiný rmut jen čil,

neníť hoden víno píti,
kdož by je jak vodu pil.

2.

Jakýsi druhdy hlupec děl,
že člověk zrozen žíti v kázni;
od této chvíle, bohužel,
ten výrok ctili všichni blázni.

An v zemi vládnul bláznův tlak,
nezkvetla radost v žádné duši,
tak zkrácen lidu všechen zrak,
a dlouhé narostly mu uši.

3.

Pravý mudrc kráčí světem
pamětliv své dráhy let,
v stáří nečítá se k dětem,
v mládí nekulhá jak kmet.

Zima živí květů málo,
mráz zas léto nezruší,
čím tvé srdce druhdy plálo,
starci víc už nesluší.

V mládí civět bez zábavy,
v stáří jako klouče žíť,
to nemůže moudré hlavy
skutkem ani radou býť.

4.

Jak v polích skvétá osení,
kdy slunce a vláha přeje,
taktéž i skutky člověka,
kdy přízeň božská přeje.

5

Jeť zpozdilostí mysliti,
že neštěstím se člověk sčistí;
toť má týž smysl jakbych řek',
že rezem ostrý nůž se sčistí,
že špínou vzejde čistota,
že bahnem vodospád se sčistí.

6.

Nemívá vždy dost zkušenosti,
kdo nabyl časem stáří dosti,
i ten, kdož v žití zkusil dosti,
nemá vždy mravu dost a cnosti.

7.

Světlo vždy zas k světlu tíhne,
slepec však je nedostíhne.

8.

V každé práci stejnou chovej píli,
nerozdrobuj nikdy svoje síly,
sdílně otevř srdce v boží den,
k bližnímu se přitul s citem vřelým,
zcela však se oddej tomu jen,
o němž víš, že v něm se najdeš celým.

9.

Jeť ovšem dost pádů
v tom života řádu,
že neštěstí duši smíří,
jak zkušením názor se šíří.

Přenáhlený však jest to pád,
když lékař chtěl by jedu dáti
každému, kdo nemůže spáti, —
ať raděj vrátí svůj doktorát.

10.

Horší pohromou než sama smrt
drahých našinců, jest nouze chrt.
Nouze nám nedá ni mříť ni žíti,
květ rozdírá bujné mladosti,
krade utkvělou nám v srdce sití
nejoutlejší špetku radosti.
S výše pychu mudrce i shodí,
v službu hluponě mu káže jít,
nejhořčejší ze všech trampot rodí,
tož — že člověk musí živu být.

Nouze básnický poráží vzlet,
podruhy z nás činí takých sket,
kteréž raděj chtěli bychom šlapat,
nežli úslužně jich přízeň lapat.

Nechtěj proto strastí se zanášet,
až by srdce puklo na ručest,
neštěstí neví jak moudrost snest,
moudrost ví však neštěstí tu snášet.

Zapuď žal a zkus co láska zmůže,
seč milostných písní hlasný zvuk,
příkladem ti budiž vonná růže,
příkladem slavíkův bodrý tluk.

Růže též, tak skvostná v barev zjevu,
často dost musí se v prachu křivit,
tak i slavík mocen libých zpěvů,
špatnými se hlísty musí živit.

11.

Vímť já ovšem vínek víti,
z květin, jež jsem trhal sám,
slovo umím též najíti,
štěstí-li neb bídu mám.

Trampoty-li mne nesouží,
jsem-li pánem všech svých sil,
duchové mi věrně slouží
květin, spanilých i vil.

V zápalu však celování,
v osudném rozjaření,
v plném zdaru milování,
v lásky plném zdaření:

Nenalezám zvuku k písni
slavíka chtě vzývati,
tož že člověk v srdce tísni
blažen, nemůž zpívati.

Nelze slunce malbou líčit,
žhavou, polední tu zář,
nelze blesky její sklíčit,
tváří hleděti jí v tvář.

GOETHE.

1.

KRÁL OLŠÍ.

Kdo kluše tak v noci nečasím?
Toť otec na hřebci s děckem svým.
Onť v náručí chlapce ukrývá,
onť pevně jej drží a zahřívá.

„Synáčku, proč trneš jak bys se bál?“ —
„„Tatínku viz, tam olší král!
„„Má ohon, kol hlavy zlatý kruh!““ —
„Synáčku, to jen mlhy pruh“.

„Děťátko pojď, nechtěj se bát,
„překrásné hry chci s tebou hrát,
„na břehu kvítků pestrých dost,
„u matky mé zlaťounký skvost“.

„„Tatínku, tatínku, slyš jen, slyš,
„„co olší král mi šepce již!““ —
„Utiš se dítě, to se ti zdá,
„v usvadlém listí si vichr hrá.“

„Hošíku milý, chceš se mnou jít?
„Mé dcerky budou nad tebou bdít.
„Mé dcerky noční vedou rej,
„tam tanec a zpěvy a veselé hej.“ —

„„Tatínku, tatínku, není to klam,
„„viz Olšovce dcerky v šeru tam!““ —
„Synáčku, synáčku, mám dobrý zrak,
„toť staré vrby, jsou šedé tak.“ —

„Lubím tě hošíku, tys krásy vzor,
„a nejsi-li volným, zlomím tvůj vzdor!“ —
„„Tatínku, tatínku, již mne jal,
„„Ach, Olšovec bolně mi hrdlo spjal!““ —

Zhrozí se otec, ujíždí jak blesk,
doznívá mu v loktech dítěte stesk,
dokluše až k dvoru na ručest,
dítě však v loktech už mrtvé jest.

—

2.

Hostinnost.

Mnoho hostí čekám dnes,
otvírám jim dveře,
krmů dost již hotovo,
ptáků, ryb a zvěře.
Pozváni jsou vespolek,
přijali to mile,
jdi Honžíčku, dívej se,
zda-li jdou už čile.

Čekám milé děvušky,
jež se chtí ošklíbat,
když jim někdo schvaluje
přítelíčka líbat.
Pozvány jsou vespolek,
přijaly to mile,
jdi Honzíčku, dívej se,
zda-li jdou už čile.

Ženušky též doufám zříť,
kteréž raděj slouží
vrtochům svých manželů,
když je trochu souží.
Pozvány jsou v pravý čas,
přijaly to mile,
jdi Honzíčku, dívej se
zda-li jdou už čile.

Mladé pány volal jsem
ani za mák hrdé,
jižto s velkou skromností
měšce nosí tvrdé,
Pozváni jsou důtklivě,
přijali to mile,
jdi Honzíčku, dívej se,
zda-li jdou už čile.

Manžely jsem slušně zval,
kteříž bez nesnází
jen své ženy milujou,
k hezčím nedochází.
Vděčnou dali odpověď,
přijali to mile,
jdi Honzíčku, dívej se,
zda-li jdou už čile.

Básníky jsem pozval též
k plesu zvelebení,
kteří píseň jiného
nad svou vlastní cení.
Všichni dali stejný slib,
přijali to mile,
jdi Honzíčku, dívej se
zda-li jdou už čile.

Nikoho ach, nevidím,
nikdo nejde z dáli,
polévka už přetéká,
pečeně se pálí.
Přísně snad jsme vážili
ctnostných v lidech skvostů,
Honzíčku, co myslíš as,
není takých hostů.

Běž Honzíčku, nemeškej,
volej hosty nové,
nechť už přijde, kde kdo jest,
jakkoliv se zove.
V městě to rozhlášeno,
ochotou již trnou,
otevř dvéře dokořán,
hle, kterak se hrnou! —

—

3.

Pěvec.

„Slyš! Před vraty ten zpěvu zjev
na mostě tam podále!
nechť mému uchu tento zpěv
se ozve v tomto sále!“
Král velel tak, a panoš šel,
zas vrátil se a král tu děl:
„Sem pusť mi toho starce!“ —

„Zdar vzácným pánům v pozoru,
zdar krásným paním vezdy,
jak na skvoucím se obzoru
zde hvězda vedle hvězdy.
V té síni, kde ten skvostů svod,
zavírám oči — není vhod
se bavit obdivením.“ —

Tu pěvec sklopiv oči pěl,
a mocně v struny sahal,
hrd z rytířů se každý chvěl,
cit lásky v paních zmahal.

Král, anž jej zpěv ten mile jal,
velel, by v odměnu mu dal,
přinésti zlatý řetěz.

„Mně řetěz zlatý nechtěj dát,
dej rytířům jej statným,
před jejichž tváří častokrát
stal nepřítel se matným.
Dej svému kancléři ten kříž,
nechť nosí zlatou tuto tíž
s jinými ještě kříži.“

„Jáť zpívám jak to ptáče zde,
jež na větvi se plaší,
a píseň, jež mi z hrdla jde,
jest odměnou mi dražší.
Však, smím-li prosit, jedno dej,
dobrého vína číši přej,
tož z ryzozlaté číše.“

Vzalť číši, vypil v jeden tah:
„Tys sladkým trampot zmarem!
Ó přešťastný ten domu prah,
kde dar ten malým darem!
Děkujte za ten blahobyt,
jak děkuje můj vřelý cit
za doušek toho vína.“ —

4.

Napomenutí.

V dálku těkat tvoje snaha,
Štěstěna kdy kolem jde?
Uč jen chopiti se blaha,
věz, že blaho vždy jest zde.

—

5.

Žalostná píseň harfeníkova.

Kdo nikdy své sousto v slzách nesmáčel,
kdo nikdy v strastiplné noci
na loži pláče se neotáčel,
ten tebe nezná nebeská moci.

Vrháš nás do života palu,
bídák vinou se obelstí,
pak zůstaven jest svému žalu;
anť všechna vina již zde se mstí.

—

6.

Koptická píseň.

Stůj, a poslechni mou radu!
Využitkuj svoje mládí,
uč se záhy moudrým být.
Váha Štěstěny vždy svádí,
nechce v rovnosměru dlít.
Musíš k předu aneb k zadu,
musíš vládnout a dobývat,
aneb sloužit, smutně želet,
trápit se, neb pansky velet,
mlátit, aneb mlácen být.

7.

Pravidlo života.

Chceš-li na světě hezky žíti,
nesmíš na minulost klíti,
nikdy zlostně se ošívat,
nýbrž přítomnost užívat,
záští k lidem nemít v stohu,
vše ostatní pak zůstav Bohu.

Úvaha.

V zbabělé mysli
živiti sysly,
zženštile lkáti,
v bázni se káti,
nezlomí bídu,
nezvolní ruch.

V každém však sporu
necouvnouti vzdoru,
nic se nevzdáti,
srdnatě státi,
tu i svou paží
pomáhá Bůh.

BYRON.

1.

S BOHEM BUĎ.

(FARE THEE WELL).

S bohem buď! — a na vždy-li to,
nuž i na vždy s bohem buď! —
V tvé-li srdce záští vlito,
přec má nezjitří se hruď.

Kéž bych ňader příkrov snímal,
kamž kdys sklesla hlava tvá,
když ji sladký spánek jímal,
jakýž nyní nepozná.

Kéž bys mohla v prs můj hledět,
spatřit mého srdce tluk,
pak bys musela přec zvědět,
žes je svrhla v proudy muk.

Ač tě proto svět chce chválit,
ač chce ráně mé se smát,
chvála ta musí tě šálit,
založena v cizí pád.

Sám musím se z viny hanit, —
to však mne projímalo,
že mne rámě musí zranit,
jež mne dřív objímalo.

Přec a přec, o neklam sebe,
láska hned se nezvrhne,
náhlým trhem sotvy nebe
svazek srdcí roztrhne.

Srdce tvoje posud žije,
mé však jeví rány líc,
bolná myšlénka v něm bije,
že se nepotkáme víc.

V tom jest větší bolest nitra,
než ji mrtvým vzdáváme,
oba žijem — však za jitra
z vdovských lůžek vstáváme.

K útěše-li uouboče
s naším dítkem budeš hrát,
chceš je učit slůvku: „Otče“,
jehož péči nemá znát?

Když pak přitulíš je k sobě,
ústa k líbání podá,
zpomeň naň, jenž žehná tobě,
jejž blažila láska tvá.

Podobnost-li bude míti
s otcem, jenžto žije vně,
srdce tvé se bude chvíti
žilou snad, jež věrna mně.

Všecky znáš snad moje vady,
šílenost však nikdo mou,
přec má naděje jde všady
ač již svadlá, za tebou.

Každý cit v mé duši svržen,
pych, jakéhož neznal svět,
tvůj to otrok — tebou stržen,
též mou duši trhá zpět.

Již se stalo — slova hrotit
marné práce byl by druh,
myšlénky však nelze krotit,
bezvolně svůj mají ruch.

S bohem buď! — V tom roztržení,
vzdálen tebe, bídně žít,
v srdci stráven, v zavržení,
víc mi nelze — nežli mřít.

—

2.

Sloky pro zpěv.

(STANZAS FOR MUSIC.)

Neníť krásky v ženštin kruhu
krašší, nad tvůj čarný zjev,
a jak hudba z rajských luhů,
tvůj mne jímá sladký zpěv.
Zvukem jeho zdá se dlíti
hloubné moře v kouzel síti,
vlny hladinou se pění,
větry tichnou v milém snění.

Světlo měsíce se míhá,
voda klid má spícího,
ňadro její tak se zdvíhá
jak u děcka snícího.
Takž můj duch se jemně chvěje,
když tvůj hlas zde píseň pěje,
s citem blaha a i hoře,
jakž ta tůň letního moře.

3.

Tma.

(DARKNESS.)

Dojal mne sen, jenž nebyl zcela snem.
Planoucí slunce shaslo — v prostoře
té věčné, hvězdy putovaly bez světla
a bezcestně, a země ledová,
slepá a černá v bezměsíčném vzduchu
se točila. Ač přišlo jitro, odešlo a přišlo,
přec nepřineslo den. — I nezpomínali
svých lidé vášní v hrůze této spousty,
všech srdce utuhly v té sobecké
jen prosbě o světlo. Kol strážných ohňů
se shlukli, pálili paláce, trůny
hlav korunovaných, i chyže, bydla
všech bytujících na osvětlení.
Již lehly města popelem, a lidé
se hnali k plamenajícím svým příbytkům,
by ještě jednou každý naposled
jeden druhému v tvář moh' pohlednout.
Tenť šťasten byl, kdož bydlel v zraku sopek

a pochodní jich horných. Všechen svet
byl sklíčen v jednu strašnou naději.
Zapálili už lesy — hodinou však každou
strom klesal za stromem, a praskající kmeny
vyhasly s křekem — vše zas bylo černo.
V tom beznadějném světle tváře lidí
příšerný měly výraz, jakž v okamžicích
plamen je ozářil; — tu ňácí ležící
zastírajíce oči plakali,
jiní sedíce opírali brady
o pěstě zaťaté a smáli se;
zas jinde jiní matně běhali,
a hranici obřadu pohřebního
sem snešeným krmili palivem,
hledíce blbě k hluchým nebesům,
zavěšeným jak černý příkrov světa —
pak s kletbami zas sebou vrhli v prach,
a kvíleli zubami skřípajíce.
I přilétalo s křekem dravé ptactvo
ač zděšené, přec k zemi s křídlem skleslým;
též lité šelmy třesoucí se, krotké
přibíhaly, a zmije v svijení
plazíce se kol lidstva, sičely,
však neuštknuly — pro krm byly zbity.
Umlknulť války vztek, an obžerstvím
se bavil — sousto krví koupeno,

a každý s kořistí svou seděl sám,
tož ve tmě zahrabán. Nebylť lásky,
jen jeden vládl pocit — pocit smrti,
tož pocit smrti jisté, neslavné.
Červ hladu ve všech hlodal útrobách —
tuť lidé mřeli, hnát jich a i maso
nepohřbeno, — tu hladem zemřelého
pohltal hladový, i psi své žraly pány,
až na jednoho, jenž i mrtvole
svou věrnost zachoval, neb vždy odháněl
lid hladový i dravou zvěř a ptactvo; —
sám krmu nehledav usedavým
vždy kvílel pouze hlasem, až posléze
v urychleném a zoufanlivém vytí
ulízav ruku, jež ho nemohla
víc hladit, náhle skles a zahynul.
Hlad zponenáhlu všecko vyhubil.
Dva muži jen, tož zbytky poslední
velkého města posud žili.
Byliť nepřátelé, a potkali se
u hasnoucí již kupy popele
v kostelním nádvoří, kamž sneseno
posvátné náčiní k nesvaté potřebě.
Uschlýma, vyzáblýma rukama
slabounký rozhrabali v houfu pýř,
a dechem mdlým jej rozdmychali zas

jen k mdlému životu, až vzešel plamen
jak v ousměchu; — v chudém tom světle
jeden druhého spatřil, zhrozil se
tím hrozným pohledem a mrtev skles.
Svět pouští byl — svět druhdy lidnatý
teď pouhý balvan. Nebylo zde více
ni počasí, ni trávy, aniž stromu,
ni člověka, ni špetky života,
zde balvan smrti — ztuhlé hlíny směs.
Proud jezer, řek i moře němý stál,
nic nehnulo se v tiché jeho hloubce.
Koráby bez lodníků hnily v přístavech,
stožáry jich se rozpadávaly,
a v hloubi klesajíce nehnuly ni vlnkou.
Ve vlnách smrt — též odliv, příliv moře
byl pohroben, a měsíc jejich vládce.
dech poslední již dříve vypustil.
V usvadlém vzduchu svadlé tkvěly větry,
a z oblak byly cáry — rouškou jich
tmě netřeba se krýt, — bylť všechen vesmír tmou.

———

4.

Zlomek z Parisiny.

Toť doba rozkošná, kdy z větví plyne
slavíků outlých libozvučná pře,
milenka kdy se k milencovi vine,
sladkým mu slibem ústa uzavře;
větérek měkký s vlnkami kdy hrá,
kdy o samotě potok hrkotá,
kdy rosné slzy kvítka smáčejí,
a na obloze hvězdy kráčejí,
kdy temně modrá vlnka jezera,
brunatně rdí se haluz z večera,
a na nebi ta jasno-temnota,
ta jasná tma, a tmavá jasnota,
kdy po oblacích denní hyne zář,
a šerem se probírá luny tvář.

By slyšela pramínků hrkotání,
nevyšla Parisina z komnaty,
by spatřila večerní mihotání,

nekráčí v stínech noční mrákoty,
v besídce-li sedí v Estonově,
puklých květů se vůní nebaví,
nenaslouchá písni slavíkově,
ucho i zrak pro jiné unaví.
Slyš! — Slyš! Zašustil v hustém křoví krok,
a ona bledne, srdce bije v bok,
šepotný v haluzích hlas se ozývá,
vrací se barva jí a ňadři zdvíhá, —
než mine mžik — oba si v náruč běží,
ten tam — milenec u nohou jí leží.

Co medle jest jim celý, velký svět
se vší svou změnou, časem, starostí?
Zem, nebe, pestrý živobytí květ
víc není duše, zraků radostí.
Jak nic mrtvého vůkol nebaví,
v nevšímavé milosti snějí pýše,
nic nejme jich, — oniť jsou jímaví —
jeden každý jen pro druhého dýše;
ba každé vzdechnutí jeví plesání
tak zavilé, že, kdyby bez ustání
prodleti mělo, sladká šílenost
se srdcem zničila by blaženost.
Mní-liž na nebezpečí, na vinu,
v tom vášnivém, v tom slastiplném snu?

Kdo, jenž té zkusil vášně sladké moci,
kdož meškal, strachoval se v také noci?
Kdo pomněl na takých dob outěky?
A přec — ty tam, uprchly bezděky! —
Pohříchu, že se dříve probudíme,
než o jich věčné ztrátě něco zvíme

—

OPRAVA.

Báseň »Vrabec a vrabčice« dle K. Mayera spracovaná dostala se omylem mezi básně původní, ana patří do anthologie překladů

OBSAH.

Str.

V BENÁTKÁCH.

BALLADY.

PÍSNĚ Z PEKLA.

Str.

Sv. IV. Longfellov H. V., Píseň o Hiavatě. zl. 1·40, váz. zl. 2·25.

Sv. V. Kapper S., Dr., Zpěvy lidu srbského. I. 80 kr., váz. zl. 1·65.

Sv. VI. Kalidasa, Šakuntala. zl. 1·40, váz. zl. 2·25.

Sv. VII. Heine, Kniha písní zl. 1·90, váz. zl. 2·75.

Sv. VIII. Junácké písně národa bulharského. 1 zl., váz. zl. 1·85.

Sv. IX. Hugo V., Básně. 80 kr., váz. zl. 1·65.

Sv. X. Lermontov M., Básně. II. 65 kr., váz. zl. 1·50.

Sv. XI. Kapper S., Dr., Zpěvy lidu srbského. II. 1 zl., váz. zl. 1·85.

Sv. XII. Béranger. Přel. Dr. Krajník. zl. 1·60, váz. zl. 2·45.

Sv. XIII. Junácké a milostné písně bulharské. Přel. J. Holeček. zl. 1·30, váz. zl. 2·15.

Sv. XIV. Básně Jul. Slovackého. Přel. O. Mokrý. 80 kr., váz. zl. 1·65.

Sv. XV. Básně Nikol. Někrasova I. Přeložil H. Mejsnar. 1 zl., váz. zl. 1·85.

Sv. XVI. Básně Giac. Leopardi-ho. Přel. J. Vrchlický. 80 kr., váz. zl. 1·65.

Sv. XVII. Longfellov, Evangelina. Přel. P. Sobotka. 40 kr., váz. zl. 1·25.

Sv. XVIII. Poesie francouzská nové doby. Přel. J. Vrchlický. zl. 1·90, váz. zl. 2·75.

Sládek J. V., Básně. kart. zl. 1·20, váz. zl. 2·20.

Stašek Antal, Václav, Báseň. 80 kr., váz. zl. 1·40.

Štulc V., Perly nebeské, básně. 80 kr., váz. zl. 1·20.

Tůma, Básně. 80 kr., váz. zl. 1·40.

TISKEM Dra. ED. GRÉGRA V PRAZE 1879.